

Zenekar a Titanicon

Beszélgetés Kállai Ernővel, aki talán az utolsó kisebbségi ombudsman Magyarországon

(Vasvári G. Pál, Vasárnapi Hírek | Megjelent a 2011. július 17.-i lapszámban)

Szakmailag annyira dilettáns, hogy nem is érdemes jogilag elemezgetni – ez a véleménye a kisebbségi ombudsmannak a héten elfogadott sarkalatos törvényről, amely szerint a jelenlegi négy ombudsman helyett csak egy, az alapvető jogok biztosa szolgálja az állampolgári jogvédelmet. Kállai Ernő ma még 20 fős hivatal élén áll, amely tavaly 1064 ügyet vizsgált, intézett – kétszer annyit, mint 2006-ban, és egyharmaddal kevesebbet, mint idén várható. – Ha kihúzzák alólam a hatásköröket, az nem ment fel az esküm alól – Kállai Ernő csak ezt tudja biztosan a jövőjéről.

– Szóltak előre, hogy kiradirozzák az alkotmányból? Egyeztettek önnel?

– Attól függ, miről. Amikor az új alkotmány készült, sokakat megszólított a Salamon-féle bizottság: fejtsék ki a véleményüket. Kifejtettem, ahogy a többi ombudsman is. Ám az új koncepcióról, ami megjelent, már nem volt érdemi egyeztetés. Az ombudsmanrendszer átalakításáról sem. És nemcsak velem, de a nemzetiségekkel sem. Ezt biztosan tudom, mert az alapvető jogok biztosáról szóló törvényjavaslatot egynapos határidővel kaptam meg véleményezésre. Másnapra vissza kellett küldeni, így a nemzetiségek tőlem tudták meg, hogy lesz ilyen törvény. Utólag ugyan megkapták ők is, de csak tájékoztatásul. Nem kértek a véleményükből, az ombudsmanokkal is csak egy formális megbeszélés volt a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumban. A média is bőven taglalta, hogy megszűnik az adatvédelmi biztos és lesz helyette valami hivatal. De az elsikkadt, hogy megszűnik a másik két független szakbiztosi pozíció – a jövő nemzedékek biztosáé és a kisebbségi biztosé. És lesz helyettük ombudsmanhelyettes, de ma úgy fest, gyakorlatilag hatáskör nélkül.

– Ha a parlamenti döntés nyomán a négy országgyűlési biztosból csak egy marad, akkor a feladata megnégyszereződik?

– Ez elég homályos ügy. Nem ismerek olyan jogászt, aki mindenhez ért. Speciális terület a környezetvédelem, a kisebbségi jog is. És mást mond az alkotmány, mást az ombudsmani törvény. Az utóbbi ezért tűnik alkotmányellenesnek; szűkíti a jogokat, amiket az alkotmány előír. Az ugyanis arról szól – és én ehhez tartom magamat –, hogy olyan helyettes lesz, aki speciálisan a kisebbségi jogokkal foglalkozik. Az ombudsmani törvény pedig nem tisztázta a hatásköröket. Talán majd egy szervezeti és működési szabályzatban határozza meg az általános biztos, hogy mi a dolga a helyetteseinek. Ha eddig nem voltak az ombudsmanok között hatásköri viták, hát majd most lesznek... De azért válaszolok a kérdésre is: ha egy biztos lát el minden feladatot, akkor elvileg triplájára nő a feladata – mert az adatvédelem már nem tartozik bele –, hacsak nem ad hatáskört a helyetteseinek, és vele mindent, ami a teljes értékű, önálló munkához kell.

– Mit jelent az a megfogalmazás a gyakorlatban, hogy az új biztos csak akkor indíthat eljárást, ha olyan súlyos alapjogsérelem gyanúja merül fel, amely nagyobb csoportokat érint? Megnéztem a hivatala statisztikáját: tavaly 853 panaszügyük volt és a beadványok 72 százaléka magánszemélyektől érkezett...

– Ennek a szövegnek az értelmezése hadd legyen majd az alapvető jogok biztosának a gondja. Szerintem ez a jogszabály szakmailag annyira dilettáns, hogy nem is érdemes jogilag elemezgetni. Érje be azzal: nem tudom.

– *És mit jelenthet az, hogy ilyen esetben vizsgálatot nem kérhetne, helyszíni ellenőrzést se folytathatna, csupán tájékoztatást kérhetne?*

– Nyilvánvalóan a vizsgálati jogosultság nagyon erős szűkítését. Aminek az a következménye, hogy a biztos sokkal kevésbé pontosan tudja megítélni a tényállást. De az igazsághoz tartozik: az ombudsman most sem nyomozó hatóság, s ha valaki bepanaszolja, mondjuk a rendőrséget, akkor nem nyomozhatunk ellene, csak tájékoztatást kérhetünk.

– *Sólyom László exállamfő szerint „nem szerencsés” az ombudsmani jogvédelem egy személyre koncentrálása, szerinte „értelmet kellene adni” a helyettes ombudsmani pozíciónak is. Gyengül az állampolgári jogvédelem?*

– Még azt is mondta Sólyom László, hogy ez a sarkalatos törvény sarkalatos tévedés. Az alkotmány „beígért” bizonyos dolgokat. Például azért választanak kétharmados többséggel ombudsmanhelyettest egy speciális területre, hogy azon a területen tegyen is valamit. A kisebbségi biztosnak a kisebbségi jogokat kell védenie. Arról azonban nincs szó az új törvényben, hogy hogyan, milyen jogosítványokkal és mekkora önállósággal.

– *Fülöp Sándor zöld ombudsman szerint a helyettes közjogi státuszának kiüresítésével még arra sem maradt garancia, hogy beleszólhasson a hivatal működését meghatározó szervezeti döntésekbe...*

– Igazat adok neki. Tiltakoztam én is, akárcsak ő, elmentem még az Alkotmányügyi Bizottságba is. Ez ugyanis azt jelenti: ha lesz két helyettes, az alkotmányban meghatározott feladattal, de ezt a jogszabály nem konkretizálja, akkor nem tudják pontosan, hogyan és mit kell majd tenniük.

– *Az eddigi függetlensége mellett a mandátuma is megszűnhet? Pedig 6 évre választották, 2013-ig...*

– Van egy átmeneti rendelkezés az új jogszabályban, hogy átminősítenek minket helyettesé. Ilyenre nem tudok más példát Európában. Így elvileg betölthetnénk a hivatalunkat, amíg le nem jár a mandátumunk. Csak az a kérdés, mit tehetünk. Az alkotmány vitájában Szájer József kijelentette: a kormánypártok jogi és politikai garanciát vállalnak, hogy a kisebbségi és a zöld ombudsman mandátuma lejártáig folytathatja tevékenységét és teljes jogkörrel végezheti munkáját. Gulyás Gergely is ezt mondta. Navracsics Tibor pedig a kisebbségi közösségek előtt vállalt személyes garanciát, hogy nem sérülhetnek a nemzetiségi és kisebbségi jogok Magyarországon. Ám az új sarkalatos törvény ebben az ügyben semmit nem mond. Ennyit ér az adott szó, a garancia?!

– *Indokolhatja bármi, hogy szűküljön a hatásköre, miközben nő a cigányellenesség, a kormány pedig európai romapolitika kidolgozásával büszkélkedik?*

– Mindegy, ki tölti be a pozíciót, el kell látnia az alkotmányos feladatot: kötelessége a kisebbségi ügyeket figyelemmel kísérni és a kisebbségi jogvédelemért megtenni a szükséges lépéseket. Például ezért is kellene tisztázni, hogy a kisebbségi biztos feladatát ellátó helyettes

nyilvánosan megszólalhat-e vagy nem. Két opció lehetséges: az egyetlen ombudsman vagy korrekt módon megállapodik a helyetteseivel a szabályozásról, vagy azt mondja, én vagyok az ombudsman, és ti csak a beosztottaim... Azzal magyarázták az összevonást, hogy ha az összes területet és hatáskört megkapja az új általános biztos, akkor sokkal hatékonyabban dolgozhat. Más például, ha négyen osztozunk a sajtófelületen, műsoridőn, mint ha egy ember diszponál ezek felett. Én mégis gyanítom: inkább arról lehet szó, hogy túl sok a független intézmény, ahol mindenbe belepiszkálhatnak. Nem mindegy, egy vagy négy van-e belőle. S nyilván nem jó a hatalomnak, ha például a közmunkaprogramokat keményen kritizálja az, akinek ez a dolga. De persze lehet, hogy kökemény lesz majd az általános biztos is, és „felszántja a császár udvarát”...

– *Mi lesz a hivatalával, a megkezdett ügyeivel, vizsgálataival?*

– Csak az biztos, hogy ez a hivatal megszűnik. A többit majd meglátjuk. Ma még semmit nem tudni. Tavaly 1064 ügyünk volt, idén úgy becsüljük, év végére jó 1500 lesz. Amit csak tudunk, lezárunk, de pár százat és néhány újabb nagy vizsgálatot, mint a nemzetiségi oktatásit, vagy állásfoglalásunkat a roma stratégiáról, s a közmunkaprogramról át kellene vinnünk a jövő évre is. A munkatársaimból próbálok kipréselni, amennyit csak lehet. Azt mondogatom mostanában nekik: mi vagyunk a zenekar a Titanicon...

– *És milyennek látja a személyes jövőjét?*

– Esküt tettem a parlament előtt, amely kétharmados többséggel választott meg, hogy a feladatomat minden- áron megpróbálom elvégezni. A megbízatásom nem járt le. Ha kihúzzák alólam a hatásköröket meg a hivatalt, az nem ment fel az esküm alól. De nem tudom, mi lesz jövőre, ha csak annyi dolgom marad, hogy az ombudsman-helyettesi székben üldögéljek...

Dr. Kállai Ernő 2007 óta a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosja. Roma származású. Budapesten született 1969. december 1-jén, okleveles újságíró, történelem szakos tanári diplomáit a Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán és az ELTE Bölcsészettudományi Karán szerezte, majd a jogászt az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. 2008-ban, már ombudsmanként védte meg PhD. tudományos fokozatát a Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolában. Több főiskolán és egyetemen tanított, 2010-től tanszékvezető főiskolai tanár az Eszterházy Károly Főiskolán. Kisebbségi kutatások sorát folytatta, Romológia és Alkalmazott Társadalomtudományi Intézetet vezetett az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán, romológiai kutatócsoportot az MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézetében. Kiemelkedő kutatási tevékenységét 2005-ben kitüntetéssel ismerte el az Országos Cigány Önkormányzat, egy évvel később kapott Kisebbségekért Díjat.